І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса
Редакції і Адміністрації:
'Svoboda', 81-83 Grand St.,
Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV. Ч. 54. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 21-го БЕРЕЗНЯ 1957 П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MARCH 21, 1957 No. 54. VOL. LXIV.

АЙЗЕНГАВЕР І МЕКМІЛЛЕН ПОЧИНАЮТЬ НАРАДИ НА БЕРМУДАХ

Такерс Тавн (Бермуди). — В середу дня 20 березня ранком прибув на Бермуди літаком із Лондону британський прем'єр Гаролд Мекміллен, де його вітали урочисто представники місцевої влади і почесні з'єднання британської легкої піхоти й американської морської піхоти. Після його приїзду відбулися тут оконечні приготування для зустрічі президента Айзенгавера, що його приїзд заплянowано на 4-ту годину по полудні цього ж дня і що його вітатиме британська делеґація під проводом Мекміллена. Разом із Мекмілленом прибув секретар закордонних справ Великої Британії Селвин Ллойд із співробітниками свого міністерства та Джан Вітні, американський амбасадор до Великої Британії. Початок нарад встановлено на четвер і будуть відбуватися вони в приміщеннях Середньо-Океанського Клюбу, там де в 1953 році відбувалася конференція трьох великодержав, що в ній брали участь Айзенгавер від ЗДА, Винстон Черчилл від Великої Британії та Жозеф Ляніель від Франції. Темою нарад мало б бути, крім актуальних міжнародних, зокрема середньо-східних проблем, теж і питання успішної і більш рішучої політики Об'єднаних Націй під сучасну пору. Британський прем'єр Мекміллен заявив у промові, виголошеній перед виїздом з Лондону, що він впевнений в успіху конференції з Айзенгавером, тим більше, що це буде конференція „друзів, які працювали разом в тяжких часах минулого і пробують співпрацювати теж у тяжкі часи сучасности". Такі конференції — за словами Мекміллена, не дають майже ніколи розв'язок всіх важливих політичних проблем, але під час них можна покласти основи для успішної розв'язки цих проблем у майбутньому. Великим досягненням американсько-британської конференції на Бермудах буде те, що обидві сторони зможуть вільно і подружньому висловити все, що вони думають і як вони ставляться до себе. Наради між Айзенгавером і Мекмілленом триватимуть від четверга до неділі. Після виїзду американської делеґації Мекміллен відбуде ще конференцію з канадійською делеґацією, очолюваною прем'єром Люї Ст. Лораном і вернеться до Лондону аж в середу на другий тиждень.

Айзенгавер бачив із кружляка „Канберра", як зістрелено літак

Ексума Савнд, Багама. — Президент Айзенгавер бачив із кружляка „Канберра", на якому він пливе до Бермудських островів, як керована ракета з того ж кружляка зістрелила літак на висоті 10,000 стіп. Командант кружляка капітан Чарлз Мавро заявив, що це не був окремий показ для Президента в зістреленні літака, бо той кружляк мав уже давніше в пляні продовжувати свої вправи в вистрелюванні керованих ракет до призначеної цілі. Це був літак із другої світової війни, перестарілого типу. Коли він надлетів на віддаль, до якої можна було стріляти, ним керовано при допомозі радарового приладу. Перша керована ракета не поцілила в літак, але друга розірвалася близько літака, і літак впав в океан. Айзенгавер ґратулював командантові кружляка і офіцерові, який вистрелював ракети.

Сенат затвердив номінацію на суддів Бреннана і Віттакера

Вашингтон. — Сенат 19-го березня затвердив найменування на суддів Найвищого Суду ЗДА Вільяма Джозефа Бреннана і Чарлза Е. Віттакера. Проти затвердження Віттакера не було жадної опозиції, але під час голосування над справою затвердження найменування на суддю Бреннана сенатор Джозеф МекКарті вигукнув слово „ні". МекКарті виголосив коротку промову проти номінації Бреннана, оскаржуючи його в тому, що „зробив зі суду, в якому давніше працював, приватну канцелярію, з якої він під'їздову війну проти сенатських переслухань комуністів". Бреннан вже працює як суддя Найвищого Суду ЗДА, але тепер мусить щераз присягнути після затвердження номінації. Суддя Віттакер найменований 4-го березня під час сесії Сенату, і тому мусів чекати на затвердження, поки зможе обняти свій пост в Найвищому Суді ЗДА.

Конґресмен Мартин закликає Конґрес до зменшення будівельних плянів

Вашингтон. — Провідник республіканської меншости в Палаті Репрезентантів конґресмен Джозеф В. Мартин закликає Конґрес, щоб дав добрий приклад ощадности в федеральних видатках і зменшив свої власні будівельні пляни. Напочаток він пропонує, щоб відкласти на пізніше плян перебудови фронтової стіни Капітолю, який мав би коштувати 42 мільйони долярів. Конґресмен Мартин пригадує, що президент Айзенгавер закликав всі урядові аґенції до якнайбільшої ощадности, яка уможливила б зменшення федерального бюджету, що проєктований на 1958 рік в сумі 71,800,000,000 долярів. „Коли ми просимо всіх інших, щоб затіснювали пояс для зменшення бюджету, казав Мартин, то, на мою думку, ми повинні дати добрий приклад та зменшити видатки і на свої власні проєкти."

В АМЕРИЦІ

● **20-го березня** о 4.17 годині по полудні почалася на нашій півкулі весна. В тому часі сонце стояло прямовисно над рівником на Тихому океані коло 700 миль на північ від Маркізьких островів. Це було т. зв. весняне рівнодення.

● **У стейтах** Південна Дакота, Небраска, Айова, Міннесота і Висконсин впав сніг, який втішив фармерів, бо там панувала довший час посуха. Втішилися снігом і шкільні діти, бо в з цим припинно навчання в школах. У деяких місцевостях нападало 13 цалів дощу.

● **Демократичний конґресмен** Мелвін Прайс домагається, щоб уряд розпочав будувати другу атомову електрівню. Першу вже докінчується будовою в Шіппінґпорті, Па.

● **У місті Вентура** в Каліфорнії стався землетрус, внаслідок якого з вікон численних домів повилітали шиби. На щастя, людських жертв не було. Менший землетрус стався в місцевостях Окснард і Санта Барбара.

● **Голова** Республіканського Крайового Комітету Мід Алкорн, промовляючи на прийнятті в Линколні, Небраска, заявив, що республіканці повинні бути горді з приналежности до цієї партії. „Наша партія, — сказав він, — потребує багатьох, захоплених її програмою, провідників і менше партійних нарікалів".

ВЗАЄМИНИ МЕКМІЛЛЕНА ІЗ ЗДА І КАНАДОЮ

Сьогоднішній британський прем'єр Мекміллен разом з генералом Айзенгавером під час другої світової війни в Тунісії, де він був британським зв'язковим до штабу Айзенгавера. На фото праворуч — Мекміллен в ранзі капітана під час військової служби в Канаді в 1920 р.

Прокуратор домагається прискорення суду над трьома шпигунами

Ню Йорк. — Прокуратор Пол В. Вільямс домагається, щоб суд над трьома совєтськими шпигунами подружжям Джекобом і Мирою Собелями та Джекобом Альбамом відбувся в найближчому часі, бо уряд має свідка, якого треба постійно тримати під вартою. Федеральний суддя Томас Ф. Мирфі назначив розправу на 1-го квітня ц. р., коли довідався, що не можна втримувати ту варту довший час. Але адвокат заарештованих Джордж Вулф заявив судді, що він не вспіє підготовитися до розправи до того часу, бо йому треба довшого часу, принаймні до перших днів травня, щоб відвідати ті місця в Европі, про які згадується в акті оскарження. Обоє Собелі і Альбам заарештовані за те, що передавали таємні документи про оборону ЗДА до Москви.

Суд обвинувачує Гоффу і Фішбаха в підкупстві Сенату

Вашингтон. — Федеральний Суд Присяжних оскаржив містоголову Спілки Шоферів Джеймса Ріддля Гоффу і його адвоката Гаймана І. Фішбаха в тому, що старалися перекупити урядовців сенатської комісії, щоб вони видали їм документи з тієї комісії. Якщо їх засудьть, то вони зможуть дістати кару по 13 років тюрми і гривну до 69.000 долярів. На Сенатській комісії. Якщо їх засудять, то голова Спілки Шоферів і голова Західньої Конференції Френк В. Брустер, який має вияснити, де поділися зі спілкових фондів 160.000 долярів, які повинні бути в скарбниці спілки, але про які ніхто не знає, що з ними сталося. Брустер має „коротку пам'ять" і не може вияснити таких фінансових справ: 1. В роках 1950-1953 місцевий Відділ Спілки Шоферів ч. 174 зібрав 99,999.65 доляра на „окремий фонд", але не знати, що сталося з цими грішми. 2. Той самий 174 Відділ виплатив 60.000 долярів як „допомогу для безробітних", але немає списка, хто ті гроші дістав. 3. Брустер зужив 4.000 долярів на заплачення першої рати за куплений дім в Пам Спрінґсі в Каліфорнії. 4. Спілкові фонди витрачали на транспорт і готелі для Брустерового джокея, коня, жінки і дітей Ррустера. 5. Спілкові фонди йшли також на нове убрання, яке кравець шив для Брустера, для його джокея та на дарунки приятелям Брустера. Брустер заявив, що частину грошей витрачала його організація на підтримку політичних кандидатів.

Палата прийняла законопроєкт про збільшення відсотків від бондів

Вашингтон. — Палата Репрезентантів прийняла законопроєкт, згідно з яким департамент скарбу зможе збільшити відсотки від ощадностевих бондів з теперішніх трьох до трьох і одної четвертої. Це відноситься до ощадностевих бондів від 1-го лютого цього року. Цей самий законопроєкт дає департаментові скарбу повновласть збільшити відсотки від ощадностевих бондів до 3,5 відсотків, якщо зайде така потреба, хоч департамент скарбу думає, що відсотки в висоті 3,25 є достатні, і ощадностеві бонди зможуть з успіхом конкурувати з іншими подібними інвестиціями. Цей збільшений відсоток не відноситься до тих бондів, які могли бути сплачені вже 31 січня цього року, тільки до тих, які можуть бути сплачені 1-го лютого ц. р., або пізніше.

Домагаються закону про поборювання мурашок

Вашингтон. — Конґресмени з південних стейтів домагаються ухвалення закону, який уможливив би винищувати мурашки в південних стейтах ЗДА. 24 роки тому перші мурашки-шкідники появилися в місті Мобіле, Алабама. Гадають, що їх привезено на кораблі з Південної Америки. Від того часу вони поширилися в 10-х південних стейтах. Конґресмен Т. А. Томсон сказав в Рільничій Підкомісії в Палаті Репрезентантів таке: „Це виглядає на іронію, що ми видаємо мільйони долярів на поборювання комунізму і можемо дочекатися того, що нас з'їдять арґентинські мурашки". Конґресмен Армістед Селден повідомляв комісію, що на летовищі Максфілд, Алабама, находиться 350.000 мурашників. Конґресмен Боб Сайкес твердив, що мурашки розмножилися вже на 22 мільйонах акрів. Вони нищать збіжжя, менші тварини, домашню птицю, а деколи атакують навіть людей.

● **Від літа цього року** в кімнатах готелю „Валдорф-Асторія" в Ню Йорку будуть встановлені телефонічні апарати, з помічччю яких гості зможуть телефонувати до всіх країн вільного світу..

У МЮНХЕНІ ВІДБУВАЄТЬСЯ 4-та СЕСІЯ УНРади

Мюнхен, Німеччина (ЄМ). — Після кількох відкладань і пересунень, 4-та сесія Української Національної Ради, складової парляментарної частини екзильного Українського Державного Центру, остаточно почалась, як заповіджено, минулої суботи, 16-го березня. Сесія відбувається в конференційній залі Німецького Музею в цій столиці Баварії, з участю коло 200 учасників і спостерігачів з різних українських середовищ і угрупувань.

Доступ до залі, в якій відбудеться засідання, заповнений народом. Всі гомонять, хто витається з давно не баченими друзями, дехто з козацьким гумором вже готовиться як „на турка стати", це б то в дальших засіданнях перейти від урочистого до ділового, критичного бою за „ідеї", „концепції" та „програми", Бо кожен їх має, і неодин з учасників аж тріщить від рецептів для досягнення того, чого діпняти можна лише спільними силами, не тільки самою ідеєю а й характером поєднаних, отже направду сконсолідованих, українських патріотів.

Сесія починається, як на еміґраційні часи, лише з малим опізненням — а тому сьогодні можемо вже говорити про українську точність з почуттям вдоволення, замість колишнього жартування. Заля простора, але майже заповнена. На почесній стіні пишається державний герб України, а по його боках два національні прапори. За столом президія — на жаль здекомплектована — без голови. Перед президією в перших лавках депутати — члени фракцій Української Національної Ради. В дальших рядах громадянство. В першому помічуємо Вдову по Президентові А. Лівицькому, поруч неї кол. начальника штабу Української Дієвої Армії полк. А. Мельника, українське духівництво обох Церков, професуру українських високих шкіл у Мюнхені, студентство, жіноцтво, колишнє воєнство, словом — пересік української еміґраційної спільноти. При дверях вартові-впорядчики.

При окремому столику президент УНР в екзилі — д-р Степан Витвицький.

Починається урочисте відкриття молитвою, яку проводять з рамени УАПЦ протоієрей Паладій Дубицький, а з рамени УКЦ о. канцлер Леськович.

Відкриває сесію, її тимчасово виконуючий обов'язки голови, найстарший віком заступник, проф. інж. Євген Гловінський.

З уст цього ветерана української політики і науки падуть відміряні слова привітань для німецького народу, — як господаря землі, гостин-

(Закінчення на 4-ій стор.)

ГАММЕРШИЛД ВИЇХАВ НА СЕРЕДНІЙ СХІД

ЄГИПЕТ ВІДКИНУВ ПРОПОЗИЦІЮ ЗАХОДУ ЩОДО ОПЛАТ ЗА СУЕЗЬКИЙ КАНАЛ. — ІЗРАЇЛЬ ПОГРОЖУЄ ВІЙНОЮ

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй Даг Гаммершилд відлетів у вівторок 19 ц. м. на Середній Схід, заявивши на нюйоркському летовищі, що вправді ситуація на Середньому Сході все ще є „в стадії кризи", але він думає, що в Газі можна буде завести такий лад, який „був би задовільний для всіх сторін, отже також для Ізраїлю". Гаммершилд заявив, що він не має виготовленої програми розмов з єгипетським президентом Нассером, ані виготовленого проєкту розв'язки всіх існуючих справ. Однак — за часописними вістками — він має настоювати перед Нассером, щоб міжнародна поліція залишилась в смузі Гази і над побережжям затоки Акаби і щоб вона приймала участь в адмініструванні Газою. На такому становищі станули всі сім, за вийнятком тільки одного, члени т. зв. дорадчої групи Гаммершилда для справ Середнього Сходу. Вони рішили, що на випадок, коли б Єгипет домагався відкликання міжнародної поліції з своєї території чи не допускав її до участи в адмініструванні смугою Гази — треба негайно скликати знову Генеральну Асамблею ОН.

Тим часом Єгипет офіційною нотою заповів, що в найближчому часі (генерал Раймунд Вілер, що керує очищувальними роботами, подає термін 10 квітня) Суезький канал буде відкритий для повного корабельного руху. У дуже ввічливій формі і з примирливими зворотами, в яких запевняється про бажання співпрацювати з користувачами Суезького каналу для добра миру і добробуту всього людства, Єгипет все ж відкинув проєкт ЗДА, Англії, Франції, Норвегії і Канади, щоб оплату за переїзд по Суезькому каналі наполовину складати до Міжнародного Банку для Розвитку і Відбудови і безпосередньо Єгиптові, Єгипет настоює на тому, що він має сам стягнути всю оплату. Він не згадує теж ані словом про будь-яке співадміністраційне і чи хоч би дорадче міжнародне тіло в адмініструванні каналом. Єгипет запевняє тільки, що він буде дотримуватись Константинопільської конвенції про Суезький канал з 1888 року. — З другого боку Бен Ґуріон повторює на сторінках американського тижневика „Нюзвік" погрозу, що коли Єгипет відновив би „атмосферу терору" над ізраїльським кордоном і блокував ізраїльські кораблі, то Ізраїль вхопиться за війну, як за „останній засіб". Все ж, Бен Ґуріон аявляє ще раз готовість засісти з арабськими лідерами за мирові переговори. Він гостро атакує Об'єднані Нації за їх нездібність розв'язати цю проблему і заявляє, що коли б не було Об'єднаних Націй, то сама Америка могла б розв'язати середньо-східні спори.

Чільному французькому журналістові закинено державну зраду

Париж. — У виконанні своєї недавньої погрози, що публічне закидування французькому війську в Альжирі злочинних дій буде каране, як підривання французької збройної сили і оборонної спроможности, французьке міністерство військових справ зголосило скаргу за державну зраду проти журналіста Жана Жака Серван-Шрайбера за його дві статті в часописі „Ль'Експресс". У тих статтях описувано жорстокості, що їх допускались французькі війська в Альжирі в боротьбі проти арабських партизанів, при чому їх автор, названий журналіст, застерігся, що він пише тільки про те, що сам бачив і пережив, як французький вояк в Альжирі. Проте йому закидають тенденційність і невірність, вказуючи, напр., на світлину, яка показує сцену стріляння до юрби на вулиці міста: тим часом, каже прокуратура, такого взагалі ніколи не було в Альжирі, а та сцена відбулася в Марокко у 1955 році. Французьке міністерство війни оприлюднило у відповідь на статті Жана Ж. Сервана-Шрайбера, які наробили великого шуму, статистику саботажів і терористичних актів альжирських партизанів із підкресленням жорстокого характеру тих актів.

ЖУКОВ ЗНОВУ ПОГРОЖУЄ АТОМОВОЮ ВІЙНОЮ

ХРУЩОВ ПРОПОНУЄ СКЛИКАТИ МІЖНАРОДНУ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ СЕРЕДНЬОГО СХОДУ

Москва. — Совєтський Союз уживатиме атомових і водневих бомб, як своєї найсильнішої офензивної зброї, якщо прийшло б до війни між СССР і З'єдиненими Державами — заявив маршал Георгій Жуков на конференції совєтських військовиків у Москві в минулу п'ятницю, про що щойно тепер появились вістки в західній пресі. Жуков висловив своє глибоке переконання, що було б помилкою покладатися на те, що воюючі сторони в найближчій війні не вживатимуть атомових бомб в страху, що вживання їх також ворожою стороною доведе до загального великого знищення. Він звернув увагу, що ядрова зброя являє собою найбільшу силу кожного, хто її має, і тому вживатимуть тої найбільшої сили в найближчій війні. Промова Жукова була — за західніми коментарями — звернена не так під адресою безпосередніх слухачів, совєтських старшин, як під адресою Заходу і мала звичайну політично-пропаґандову ціль. Жуков знову атакував існування американських заморських баз. Америка, мовляв, влаштовуючи свої військові бази далеко поза своїми кордонами, вважає, що може бути позаду тих баз, як поза оборонним валом, спокійна та що не загрожують їй безпосередні воєнні дії. Жуков назвав „наївними" такі сподівання. „В теперішньому часі нема такого місця у світі, де аґресор міг би сховатися. Совєтське летунство — чванькувато заявив червоний маршал — здібне завдати розторощливих ударів ворогові, без уваги на те, де він ховався би".

Знову ж Нікіта Хрущов, відповідаючи в минулий вівторок 19 ц. м. на запити представника американського часопису „Геральд" з Гренд Репідс в стейті Мишиґен, заявив, що перемир'я в Кореї і Женевська конференція в справі Індо-Китаю, як також конференція чотирьох голов держав у Женеві в 1955 році принесли були відвпруження в міжнародній ситуації. Тому, мовляв, він уважає, що треба би скликати нову таку міжнародну конференцію в справі Середнього Сходу. Він не сказав ближче, ані хто мав би бути учасником такої конференції, ані того, які властиво проблеми мала б вирішити та конференція. Хоча московські часописи зробили з тієї заяви Хрущова політичну сенсацію і принесли її на своїх перших сторінках, проте на Заході не звернено на неї майже ніякої уваги.

Ватикан таврує лівих соціялістів Ненні

Рим. — Соціялізм, репрезентований партією Пієтра Ненні, є найтісніше пов'язаний з марксистським матеріялізмом, що він не тільки суперечить Церкві, але й соціяльному порядкові — ствердив *офіційний орган Ватикану*, „Оссерваторе Романо". Цей часопис гострими словами натаврував італійських лівих соціялістів у передовій статті з останнього понеділка, звернувши увагу, що ліві соціялісти, які ніби хочуть получитися в одну партію із правими соціялістами Сараґата, насправді не порвали з комуністами. Спір соціялістів Ненні з комуністами Толіятті є спором поміж марксистами — стверджує ватиканський орган — й обидві ті партії спорять тільки, котра з них є більш „ленінська". Ця гостра критика лівих соціялістів збоку Ватикану пошкодить Пієтрові Ненні в його стараннях з'єдинитись з правими соціялістами та ще більше послабить партію Ненні, від якої — як і від комуністів — відпадає щораз більше передових діячів. Востаннього, в Генуї, два чільні робітничі діячі проголосили публічно, що вони виступили з опанованої комуністами Конфедерації праці та вступили до професійної спілки, що є в сфері впливів правих соціялістів.

В Сирії йде чистка в армії

Дамаск. — В Сирії переводять тепер чистку в старшинському корпусі, при чому закордонні обсерватори не можуть ще зрозуміти її справжньої причини і цілі. Цікавим моментом тієї чистки є заміювання різних високих старшин, відомих із своїх просовєтських симпатій, іншими старшинами, тоді, коли політика уряду в Сирії наставлена на найтіснішу співпрацю з Єгиптом, залишається покищо та сама і не виказує ніяких познак зміни. Головною військовою фігурою в Сирії є полковник Абдель Хамід Серрай, голова військової розвідки, якому приписувано диктаторські амбіції. Він очолював від давна старшин, що були звеличенками єгипетського президента Нассера і підтримали совєтську оферту на постачання Сирії зброї. Внаслідку створилася там така ситуація, що арабсько-сирійський націоналізм сполучився з сирійською соціялістичною партією, яка також була за про-совєтською і проти-французькою орієнтацією, дармащо у Франції є при владі соціялістична партія. Уряд — за неперевіреними плітками — захотів вислати полк. Саррая за кордон, ніби в якійсь „важливій" місії, але Саррай відмовився. Причиною цих внутрішніх розбіжностей має бути пересваренння між Сарраєм та лідером соціялістів Акрамом Ґурані.

У СВІТІ

● **Комуно-чеська влада** заарештувала Каролину Купман з Гамбурґу під закидом шпигунства в користь З'єдинених Держав. Купман, старша жінка, приїхала до Чехії як турист. Ніяких ближчих подробиць чеські газети не принесли.

● **У Фінляндії** зударились два швидкі пасажирські поїзди. Згинуло 24 особи, між ними машиністи обох поїздів, а понад 50 осіб поранено. Очевидці заявляють, що після зудару поїзди піднялися вгору, наче коні, що стали дуба, а після того впали, розбившись на тріски. Обидва поїзди їхали з швидкістю по 50 миль на годину і зударились на одноторовому відтинку, де саме мали розминутися.

● **Президент університету** в Ейберисвиті, в Англії, Горонвей Ріcс зрікся свого становища під натиском колеґ-професорів, які не годились з його ролею в афері Ґю Бурджесса і Доналда МекЛіна, англійських дипломатів-зрадників, що втекли до Совєтів. Ріcс був шкільним товаришем Бурджесса. І коли цей останній зник, він, як колишній полковник військової розвідки, допоміг поліції та військовій розвідці знайти сліди обох зрадників. Тепер він дав про це інформації одному англійському журналістові, який на цій підставі вмістив серію статтей. Професори університету вважають, що їхньому ректорові не лицювало вмішуватись в поліційно-військові розшуки та підсилювати сенсацію.

● **У центрі Мюнхену** в минулу суботу 52-літній німецький інженер Людвіґ Шварценауер застрелив серед білого дня на вулиці американського вояка. Поліція заарештувала вбивника на місці злочину, але покищо не проголосила причини вбивства. Прізвище вояка буде проголошене після того, як повідомлять його родину.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street. Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НАДІЇ НА АМЕРИКУ

Раптовий прилет до Америки ізраїльського міністра закордонних справ Голди Маєр в несповна тиждень після того, як виїхала вона з Ню Йорку до Ізраїлю, — кидає цікаве світло на сучасні відносини у широкому світі. Коли загострюється десь ситуація, коли тільки виринає десь небезпека для миру, очі світу звертаються в сторону Вашингтону. Не Англія і не Франція, що в деяких ерах всесвітньої історії займали гегемонне становище, не „велика чвірка" і навіть не „велика трійка", а самі З'єдинені Держави стали такою першою і керівною потугою, від якої фактично залежить доля людства. Навіть тоді, коли ініціятива вихоплюється з рук Америки і коли заскакують її події, творені її приятелями чи ворогами, навіть тоді від реакції американської політики залежить, як далі ті події розвинуться.

Під цим кутом і треба дивитись на цю останню конференцію, яка відбулася минулого понеділка у Вашингтоні між державним секретарем Доллесом та його найближчими дорадниками, з одного боку, і делеґацією Ізраїлю під проводом міністра закордонних справ Голди Маєр, з другого. Ізраїль має претенсію до Вашингтону, що під його натиском він мусів очистити смугу Гази й побережжя затоки Акаби, себто решту єгипетської території, зайнятої в минулорічному листопадовому наскоку на Синайський півострів, повіривши, що ті позиції займе міжнародна поліція Об'єднаних Націй. Тим часом буквально через два дні після вмаршу туди частин міжнародної поліції Єгипет призначив свого губернатора для Гази, який, зрештою, вже й почав урядувати, завівши власну адміністрацію. Водночас Єгипет заповів, що й надалі не перепускатиме ізраїльських кораблів на Червоне море та через Суезький канал. Ізраїль уважає, що З'єдинені Держави відповідальні за те, що він, Ізраїль, позбувся тісї найкращої — на його думку — ґарантії своєї безпеки, якою була окупація згаданих єгипетських теренів. І тепер, мовляв, ЗДА морально зобов'язані боронити Ізраїль.

Ситуація складніша, аніж з'ясовує її поданий тут погляд ізраїльських лідерів. За ствердженням американської преси, добре зорієнтованої в настроях державного департаменту, американська політика не наставлена на оборону інтересів тої чи іншої держави, а тим паче на узгіднювання своєї політики з політикою інших держав. Америка настоювала на очищенні смуги Ґази й побережжя затоки Акаби, так само, як раніше настоювала на очищенні Порт Саїду і Порт Фуаду англійцями та французами, в ім'я принципу незайманости чужої території і недопускальности вирішування міжнародних проблем воєнними наїздами. Але Америка не давала Ізраїлеві ніяких ґарантій щодо майбутньої поведінки Єгипту, і тому в усіх заявах у цій справі говорилося про „приймання", „надії", „сподівання", а ніколи про „ґарантії" чи „запевнення".

Але Ізраїль має рацію у тому пункті, в якому він дивиться на Америку, як на той єдиний міжнародний чинник, що в теперішній конфіґурації обтяжений найбільшою відповідальністю за порядок в усьому світі. Ця провідна роля — нелегка. В англійських часописах появився недавно рисунок, як то старий „дядько Сем" двигає на собі велетенський тягар, а збоку стоїть Англія й каже: „Я знаю, як це важко нести". Деґрадація Англії з її ролі передової світової потуги, остаточно завершена невдалою листопадовою виправою проти Єгипту, збільшила престиж і значення Америки, але збільшила й її труднощі. Здаючи собі з цього справу, Америка почала ще більше скріплювати престиж Об'єднаних Націй. І ще на останній своїй пресовій конференції, безпосередньо перед виїздом на Атлантійський океан кружляком „Канберра", президент Айзенгавер заявив, що Америка прийме кожну розв'язку єгипетсько-ізраїльського спору, яку осягнуть Об'єднані Нації заходами генерального секретаря Гаммершилда та його апарату. Проте, сам Гаммершилд відкликав свою заповіджену подорож для переговорів з Нассером, поки Доллес не вернувся з Австралії із далекосхідньої конференції, і не конферував з ізраїльськими представниками, та поки він, Гаммершилд не дізнався про позиції в цій справі Америки. Бо — річ ясна — ніяке домовлення, що його зробить Гаммершилд, не матиме значення, якщо з ним заздалегідь не погодиться Америка.

Очевидно, що центральною проблемою у світі не є ані Єгипет та Ізраїль, ані Суез чи інша Газа. Центральною проблемою є московсько-комуністична загроза світові, є російсько-большевицький імперіялізм. І всі ті, хто заінтересований у зліквідуванні тісї головної і найбільшої загрози для світу, цісї властивої причини всіх інших льокальних загроз та конфліктів, всі покладають надії на американську потугу, на її мудрість та мужність, керовану її високими свободолюбними ідеалами.

„КУЛЬТУРНЕ БУДІВНИЦТВО" ЯК ЗАСІБ РУСИФІКАЦІЇ

Центральне Статистичне Управління при раді міністрів СССР видало останніми роками кілька статистичних збірників, між ними обговорюваний уже на сторінках „Свободи" збірник „Народное Хозяйство СССР". Востаннє появився новий збірник п. н. „Культурное строительство СССР", в якому подано показники розвитку шкільництва, підготови кадрів спеціялістів і науковців, розвитку наукових установ, сітки бібліотек, клюбів, музеїв, театрів і кіно, як також зросту друкованаї продукції за 1955-1956 роки в порівнянні не тільки з довоєнними, але і з дореволюційними роками. Останній такий збірник був виданий ще в 1940 році.

Наведені в цьому збірнику дані, що стосуються згаданих ділянок „культурного будівництва" в Українській ССР, свідчать про дальший процес упосліджування України, особливо ж її русифікації.

Із зведеного показника культурного будівництва в р.р. 1950, 1953 і 1955 виходить, що в Україні зменшилося за той час не тільки число шкіл, але й учнів, і водночас із цим навіть число клюбів, театрів та музеїв. Кількість початкових, семирічних і середніх шкіл в Українській ССР, що становила в 1950 році 31.055, зменшилася в 1955 до 30.063, отже майже на одну тисячу. В той же час кількість учнів у цих школах зменшилася з 6,842,-000 до 5,525.000, тобто майже на 1,300.000. Зросла тільки кількість учнів в середніх спеціяльних і високих навчальних закладах. Кількість клюбів, що їх було в 1950 році 28.733, зменшилася в 1955 році до 28.468. З музеїв, що їх було в 1940 році 174, а в 1950 році 137, залишилося в 1955 році тільки 120. Із 140 театрів, що були на Україні в 1940 році, залишилося в 1950 році тільки 79. Зменшилася в процесі загальної ліквідації селянства, як окремої кляси, кількість шкіл для сільської молоді у віданні міністерства освіти. Із 4.020 шкіл із 128.400 учнів, що існували в УССР в 1950/51 рр., залишилося в шкільному році 1955/1956 тільки 2.808 із 81.800 учнями.

Цікаві, хоч і неповні, дані подає згаданий збірник про те, в якій мові відбувається навчання в школах, що існують на території Української ССР, і про те, скільки учнів навчається українською мовою. На всіх, взятих для підрахунку 29.361 початковій, семирічній і середній школах, що існують на території УС-СР, у 4.008 (14 процентів) відбувається навчання російською мовою, значить ці школи є російськими. Але водночас і з цим із дальших чисел виходить, що в усіх цих 29.361 школі 26 процент учнів навчається російською мовою і тільки 74 проценти вчаться української мови чи мови однієї з чотирьох інших національностей, що живуть на території УССР. Такий стан триває в Україні в той час, як на території РСФСР, до якої входить маса іншомовних країв та областей, російської мови навчається 94 проценти всіх учнів і тільки 6 процентів з-поміж них вчиться однієї з... 45 мов народів, що живуть на території СССР.

Зменшилася також в Українській ССР кількість високих навчальних закладів, що їх в Україні в рр. 1933/34 і в рр. 1940/41 було по 173, і що з них в 1955/56 рр. залишилося тільки 134. Разом із цим зменшенням зросла у високих школах кількість студентів, що свідчить про непомірну тісноту в них, бо в той час як в 1955 році навчалося в 137 закладах 197 тисяч студентів, в 1955/56 рр. навчається в 134 закладах аж 325.851 учнів.

Цікаві дані подає статистичний збірник про кількість університетів і їхніх студентів в Українській ССР. В той час, як на території РСФСР існує 12 університетів, в Українській ССР є їх сім: Дніпропетровський з 6 факультетами і 3.509 студентами, Київський — з 11 факультетами і 5.754 студентами, Львівський з 11 факультетами і 3,838 студентами, Одеський з 6 факультетами і 2.118 студентами, Ужгородський з 6 факультетами і 1.629 студентами, Харківський з 9 факультетами і 3.869 студентами та Черновецький з 8 факультетами і 2.417 студентами. Всіх технікумів і інших середніх спеціяльних навчальних закладів було на території УССР в 1955/56 рр. 635. Їх кількість в порівнянні з 1940/41 роках, коли їх було 639, теж зменшилася, але кількість студентів у них майже подвоїлася: 374.642 студенти в 1955/56 рр. проти 196.200 в рр. 1940/41.

Дуже характеристичні для русифікаційної політики червоної Москви статистичні дані про книжкову і журнальну продукцію в Українській ССР, що, згідно з офіційними даними, нараховує не цілих 41 мільйон населення і творить одну п'яту всього населення СССР. В той час її книжкова продукція (кількість окремих книжкових видань) творить ледве одну одинадцяту союзної совєтської книжкової продукції. Але й на тому не кінець: більше як половина всієї книжкової продукції УССР друкується російською мовою. Так, в 1940 р. на всіх 4.836 назв надрукованих в Україні було тільки 2.012 видань українською мовою, в 1946 на всіх 2.151 видання тільки 1.311 українською мовою, в 1950 на 4.136 всього 1.856 українських і в 1956 р. на всіх 4.821 видання тільки 2.378 українською мовою.

Про упосліджування України і в цій ділянці свідчать ще красномовніше дані про наклад книжок, виданих в Українській ССР: тираж усіх українських видань в 1955 році становив 1,015.000.000 примірників, значить, українська книжкова продукція творила тільки одну тринадцяту частину всієї совєтської продукції. З журналів виходило на території УССР в 1955 р. 245 назв, але в тому числі українською мовою тільки 115. Решта 130 назв виходили російською мовою. Тираж журналів, видаваних українською мовою, виносив 19,154.000 примірників, тоді як тираж усіх журналів виносив 22,983.000 примірників. Даних про мовну приналежність видаваних в УССР газет у збірнику не подано, наведено тільки цифру 1.061 газет, що появляються в Україні тиражем (одноразовим) у висоті 5,593.000 примірників, в той час як на території всього СССР появляється 7.246 газет одноразовим тиражем 48,688.000 примірників. Є всі підстави думати, що й російських газет, так само, як і журналів, виходить в Україні більше, як українських.

Усі ці офіційні совєтські статистичні дані доказують ще один раз повну колоніяльну залежність України від Москви і свідчать про крайню русифікаційну політику московської компартії у відношенні до України.

О. Р.

Любомир О. Ортинський

ЗОБОВ'ЯЗУЮЧА ДІЙСНІСТЬ

Перший триместр ц. р. приніс нам два капітальні свідчення про Україну, що їх авторами є чужинці, очевидці сучасної дійсности в окупованій російським большевизмом Україні. Перший з них — відомий англійський експерт совєтських справ, Едвард Кренкшо, опублікував наприкінці минулого року свої враження з кількамісячної поїздки по СССР, зокрема по УССР (Russia Without Stalin, Viking Press, 1956); другий, американський економіст Воррен Нуттер, як про це повідомляла „Свобода", вмістив у тижневику „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" довший репортаж на тему: „Слабість Росії".

Обидва автори поробили майже ідентичні помічення про вияви українського націоналізму і вбачають в ньому одну з основних слабостей совєтської імперії. Кренкшо присвятив цій темі навіть окремий, кінцевий розділ книжки (Sunshine in Kiev), який закінчує таким пророчим акордом: „Українці в Києві показують тепер, подібно як вірмени в Єревані, що можна зробити для прикраси життя і для того, щоб воно було трохи менше похмуре навіть під найбільше гноблячим режимом... Сидячи на лавці під каштанами, зафасцинований золотою банею великої катедри св. Софії, я подивляв чудові фрески цієї церкви, на яких постаті одинадцятого сторіччя ілюстрували життя, еластичність, атаку і закономірність дії, що так цілковито відсутні в Росії, відколи татарська інвазія змела процвітаючу, сильну культуру, що своїм корінням виходила з Києва і що тоді заникла, залишаючи для виповнення вакууму Москву, виплекану в невільництві... І здавалося мені, що тут історія ще не закінчена і що Совєтський Союз може стоїть на порозі епохи зворотної колонізації... Після всього, чого зазнали українці від Романових і большевиків, їхня завзятість і твердість, їхня вроджена практичність може дуже добре стати домінуючою силою Совєтського Союзу..."

Кренкшо, одного з редакторів англійського „Обсервера", годі підозрівати в сентименталізмі, а свої історично-політичні зауваження і ствердження він базує не на чарах природи, а на соціологічно-політичних фактах і знаменитому знанні матеріялу. Коли йде про українську проблему, його характеризує об'єктивно-критичне наставлення, чому він, між іншим, дав був вислів у розмові з автором цих рядків в Лондоні 1954 р., висловлюючи багато критичних, а може й прикрих (на жаль, правдивих) завваг на нашу адресу, бувши тоді під впливом примітивізації постави нашої справи деякими нашими чужомовними „пропаґандивними виданнями", якими засипали його редакцію на Фліт-Стріт... На підставі його найновішої книжки можна твердити, що зустріч з дійсністю в Україні, а головно з її потенційними силами, змусила його властивою мірою потрактувати незначні епізоди з життя еміґрації і знайти велику перспективу на цілість української проблеми.

Неначе на підтвердження свідчень чужинців, останні три місяці принесли нам цілий ряд совєтських атак на український націоналізм, що їх вершком, як дотепер, треба вважати лайку Луки Кизі в Об'єднаних Націях, повний текст якої був вміщений у „Радянській Україні" з 28 лютого ц. р. Крім еляборату московського МҐБ, диктором якого був вислужник Кизя, сторінки „Радянської України", „Радянської Культури" — не говорячи вже про таку брехливу аґітку, як орган ген. Михайлова в Берліні „За повернення на батьківщину", — переповнені препаратами тої ж самої інституції, тільки що на відміну диктором виступає відкликаний з аґентурної роботи в Західній Німеччині Іван Весага. Тенором усіх цих наклепів є поденервування большевиків дією української еміґрації і тими скромними успіхами, яких вона могла осягнути на зовнішньому відтинку.

Московська атака на українську еміґрацію є, власне, посереднім підтвердженням спостережень цитованих чужинців про прояви українського націоналізму в УССР, про ось цю „впертість і твердість" цілого народу. Бо не будь цього наставлення на батьківщині, вдалося б Москві створити совєтську людину, вилущену від національних відчувань; вдалося б большевикам убити в українському народі елементарну волю до незалежного, державного життя, навіть найбільше успішна дія еміґрації не представляла б для Москви серйознішої загрози, і найвигіднішою зброєю на її поборювання була б мовчанка. Коли ж впарі з наявним нуртуванням в українському народі національно-оформленого змагання до волі йде ще закордоном співзвучна, допоміжна дія української еміґрації — її годі промовчувати, їй треба протидіяти. Зокрема тому, що в нашу добу радіо навіть сотні заглушувальних апаратів не всилі герметично замкнути країни від решти світу. І, видно, прояви самостійницьких змагань українців в краю і їх поінформованість про діяльність української еміґрації прибрали вже таких розмірів, що большевики мусять перервати мовчанку і перейти самим до атаки. Вона, ця атака, в теперішній стадії спрямована на оклевечування української еміґрації, на підрив в очах українців на батьківщині довір'я до своїх братів поза кордонами УССР, і ведеться питомим большевикам способом брехні, фальшування, застрашування та дискредитування. З тактичного боку посилена атака на „українських буржуазних націоналістів" всіма реґістрами совєтської аґентури і пропаґанди доказує, що ряд фактів, осіб і подій за кордоном стали в Україні відомими і дратують окупанта.

Із зіставлення цих фактів подвійного свідчення про сучасний стан в Україні — з одного боку об'єктивні чужинецькі зауваження, а з другого большевицька атака — можна зробити висновок, що наша допоміжна дія закордоном в якійсь мірі відома на батьківщині, що вона скріплює прояви українського змагання до самобутнього, державного життя; що цю дію треба нам тепер ще більше посилити, зробити її ефективнішою. Отже, з контексту щойно сказаного повинен би вийти якийсь новий апель до об'єднання, координації дії і т. п.... Але, знов же, наявна дійсність по цьому боці бар'єру показує, що це покищо „побожне бажання". Значить, залишається нам всюди, де поставило нас внутрішнє переконання в рамах існуючих політичних центрів і середовищ, проявити зусилля, щоб еміґрація могла додержувати кроку з подіями на батьківщині і свою місію допоміжної акції як слід виконувала. Ми свідомі того, що закінчуємо наші розважання часто вживаною фразою, що належить до т. зв. патріотичних фраз. Але вона не є пуста, а сьогодні набрала актуальности як ще ніколи за останніх 12 років еміґрації. З періоду повного промовчування еміґрації большевики перейшли до „розкривання правди" про неї. Ми є під сильним прожектором ворога, і не вільно нам відкривати для його ласого ока місць нашої слабости. Мусимо творити тут вартості і добиватися успіхів, які допомагатимуть нашій батьківщині в період її перебування в російсько-большевицькому зашморгу.

190 ЧИ 228 МІЛЬЙОНІВ НАСЕЛЕННЯ?

Директор Фундації Скриппса для Дослідження Популяційних Проблем, П. К. Велпон, твердить, що коли добробут в цій країні продовжуватиметься і коли не буде війни, то населення ЗДА в 1975 році становитиме 228 мільйонів. А коли в цей період часу буде депресія, то населення цієї країни становитиме в 1975 році тільки 190 мільйонів.

П. К. Велпон і його співпрацівники вже довший час працюють над проблемою устійнення числа дітей, які мають народитися в наступних роках. Вони стараються передбачити, чи міста чи сільські райони матимуть більше число народжених дітей, яка релігія найбільше сприяє народжуваності і якої професії батьки мають найбільші родини.

Фундацію для дослідження Популяційних Проблем заснував ще в 1922 році нині покійний засновник відомого пресового концерну „Скриппса-Говарда" — Е. В. Скриппс. П. К. Велпон почав працювати в цій фундації в 1924-му році.

Праця фундації йде в двох напрямках: 1. її працівники аналізують статистику народжуваности і смертности в ЗДА і інших країнах і 2. з поміччю опитування різних осіб дістають дані про рух населення, яких немає в статистиці.

Під час опитувань працівники фундації довідуються, скільки та чи інша особа хотіла б мати дітей. Вони знають, що бажання окремих осіб дуже часто є тільки бажаннями, бо дійсне число народжених дітей часто залежить ще й від маєткового стану батьків та від стану здоров'я матерів.

На основі статистичних даних фундація ствердила, що жінки, народжені в роках 1906-1910, мають пересічно 2,5 дитини. В цій групі матерів стверджено великий вплив депресії на початку 1930-их років.

Для порівняння працівники Фундації досліджували число дітей матерів-жінок, які народилися в роках 1916-1920. І хоч ця група матерів ще не народила всіх дітей, яких може народити, вже тепер можна ствердити, що в цій групі є більше число народжених дітей як в групі 1906-1910 років. П. К. Велпон робить із цього висновок, що група матерів, народжених у роках 1921-1925, матиме ще більше число дітей.

Студії Фундації Скриппса для Дослідження Популяційних Проблем мають важливе практичне значення. І так, промисловці на підставі даних Фундації можуть обраховувати збільшення своєї продукції, щоб задовольнити потреби населення; виховники можуть передбачати, скільки учнів матимуть школи в наступних роках і скільки потрібно буде для них клясних приміщень; уряд може плянувати економіку країни. Вислідн цих досліджень у світовому маштабі дозволять провідникам світу знати наперед, як зростатиме населення землі, і що треба робити, щоб воно за 10 чи 20 років мало доволі харчів.

Всі ці передбачування були б перекреслені, якби світовий комунізм спровокував атомову війну. Скільки людей залишиться після тієї війни в окремих державах і в усьому світі? Чи атомова радіяція матиме шкідливий вплив на тих дітей, які народяться після атомової війни?

Проте, не можна попадати в песимізм, бо людський геній, який винайшов атомову й водневу бомби, напевно винайде щось і на оборону проти них!

ТОБІ ОДНІЙ . . .

Тобі одній . . .
хоч фраза ця не раз,
Мільйон разів
писалась і співалась, —
А чи таких
багато в світі фраз?
Тобі одній усе,
що у душі зосталось.

А зосталося ще чимало там
І трав сухих,
і пелюстків рожевих,
І досі світ солодкий ще очам:
Лице в вікні,
краплини на деревах.

Як за плечима бігає мороз,
І втома чеше волос посивілий,
Як час гримить,
і зміст його погроз,
Здається,
стіни навіть зрозуміли, —

Тобі одній, твоїй руці худій,
Твоєму серцю
теплому звіряюсь.
І скаже серце тепле: Молодій,
Живи, твори! —
І я йому скорюсь.

М. РИЛЬСЬКИЙ

Б. Кравців

БЕРЕЗНЕВІ ДНІ НА ЗАКАРПАТТІ

З часу визвольних змагань 1917-1919 років ні одна подія на протязі двадцятиліття не знайшла такого відгомону на українських землях, не схвилювала так українських сердець та умів, як боротьба найдальшої вітки українського народу — одномільйонової Закарпатської України за своє самовизначення, за свою українську державність, за єдність з українським Києвом і Львовом.

На східньо-українських землях такого широкого і голосного відгомону, як в Західній Україні і на еміґрації, карпато-українські події 1938-1939 років не знайшли, бо не могли знайти в умовах совєтського фізичного і морального терору. Але зате ж мали вони куди глибший відгук, куди більш далекосяглі сподівання. Про це вичерпно можна було дізнатися від українців, звільнених з-під однієї окупації другою — німецькою окупацією. Тільки тоді з їх розповідей можна було збагнути, як глибоко карпато-українські події зрушили мертве плесо підсовєтського життя, з якими надіями зв'язували встановлення української державности на Закарпатській Україні над Дніпром. Для них там це був початок великого перелому в їхній під'яремній ситуації, початок того, що могло б захопити всю Україну, початок великого бажаного визволення всієї України і відновлення її державности і суверенности. Про повагу ситуації свідчила найкраще заява самого Сталіна з приводу карпато-українських подій і глумливе його порівняння Карпатської України до комаря, що, мовляв, ніякою загрозою для совєтського слона не може бути... Тон заяви і саме поставлення проблеми доказують, що закарпатський комар такою загрозою — з морального, не мілітарного чи стратегічного погляду — був.

Голосний і широкий відгук карпато-українські події знайшли передусім серед українців на еміґрації, які — не зважаючи на такі чи інші свої політичні переконання — стали активно на допомогу Карпатській Україні. Багато людей кидали свої становища, свої посади, щоб стати на службу молодій державності. Націоналісти — члени УВО й ОУН — стали допомагати в творенні збройних сил Закарпатської України в творенні Карпатської Січі, що потім вславилася своїми боями з мадярськими окупантами. Зацікавлення, викликане закарпатськими подіями у світовій опінії, дало більше для пропаґанди української справи й інформації про Україну, як цілі десятиліття „мирного" зусильного й інколи непосильного інформування чужинецької преси про українські справи.

Широку пропаґандивну і конкретну допомогову акцію в користь Карпатської України почала українська іміґрація в ЗДА і в Канаді, зокрема американське Об'єднання Українських Організацій та Український Народний Союз із своїм органом „Свободою". На заклик Об'єднання стати в обороні Карпатської України, право самовизначення якої потоптано брутально після відомої Мюнхенської конференції, по всіх американсько- і канадійсько-українських осередках почали відбуватися масові віча і демонстрації і разом з тим поведено інтенсивне збирання фондів на підтримку визвольним змаганням закарпатських українців. До Европи, як представник Об'єднання Українських Організацій в Америці й Українського Народного Союзу виїхав редактор „Свободи" д-р Лука Мишуга, який, відбувши там низку конференцій, виступив у віденському радіо із сміливою заявою в обороні права Закарпатської України рішати про свою долю. Проти віддання мадярам з ласки Гітлера Ужгороду і Мукачева протестували теж дуже рішуче американські українці, передусім Український Народний Союз, висилаючи телеграми до урядів ЗДА, Вел. Британії, Франції, Німеччини й Італії.

Незвичайно глибокий відгук викликали закарпатські події на західньо-українських землях, в тодішній Східній Галичині і на Волині, і то не тільки серед молоді, але й серед старшого громадянства. На протязі другої половини 1938 року і першої половини 1939-го справа Карпатської України була тим, що полонило дорешти серця й уми західніх українців, що зрушило і найдальші глухі закутини Галицької і Волинської землі, що відсунуло на той час всі інші не раз актуальні й важливі справи та проблеми.

Найсильніше відгукнулася молодь — пластуни, націоналісти — ті, що ще до карпато-українських подій мали можливість так чи інакше зустрітися з Закарпаттям чи закарпатцями. Вони переходили кордони, щоб встановити свідомість, що на українській землі — не зважаючи на всі окупації і поділи — для молоді кордонів немає. В карпатські села і міста вони заходили наче додому і почували себе там таки наче справді у себе, вдома.

На Закарпаття знала молодь всі стежки, шляхи і переходи. І коли прийшла пора, то цими стежками і переходами рушили всі, хто міг і повинен був іти. Пішов Зенко Коссак, член Крайової Екзекутиви ОУН, той, що поліг потім смертю хоробрих у боях з мадярами. Пішов Михайло Колодзінський, бойовик УВО, що метою свого життя поставив вивчити військову справу, що робив це навіть сидячи у в'язниці і що уже в ранзі полковника поліг смертю хоробрих за Карпатську Україну... Опинився на Закарпатті Генко Врецьона і перейшов туди один з перших Роман Шухевич, тодішній військовий референт Крайової Екзекутиви ОУН, щоб допомогти закарпатцям зорганізувати власну збройну силу. Пішли в Карпатську Україну, не зважаючи на всі польські поліційні та військові застави на кордонах, масово хлопці з галицьких і волинських сіл, пішли на поклик Срібної Землі, щоб боронити її волю і державність.

А тим часом за розвитком подій на Карпатській Україні і справ, зв'язаних з нею, стежила безупину українська преса по цей бік залізної заслони. Починаючи від автономії, здобутої в межах Чехословацької республіки, і ухвалення закону про конституцію Карпатської України чеським парляментом і сенатом в днях 19 і 22 листопада 1938 року, до виборів і проголошення Соймом Карпатської України вільною, суверенною Карпатсько-Українською державною республікою 12 лютого 1939 р. і потім до боїв Карпатської Січі з мадярськими військами — про всі найменші події, зв'язані з цими датами, західньо-українські й еміґраційні часописи приносили вичерпні повідомлення і репортажі, інформуючи українське громадянство на Західніх Землях України і в усіх країнах еміґраційного розсілення українців.

(Закінчення на стор. 4-ій)

КАНАДІЙСЬКИЙ БАЛЕТ

Тільки два роки тому торонтські міські радні відмовили були грошову допомогу Канадійському Балетові, мовляв, балет не є мистецтвом а звичайною розвагою. Сьогодні вже однозгідно поставлено його на одному з перших місць на лісті Канадійського Комітету Культури. Членів балету признано професійними працівниками, вони дістають допомогу в часі хвороби і безробіття. Йдуть теж заходи добути стипендії для талановитих танцюристів з метою вдосконалювати їх у балетному мистецтві закордоном.

Це незвичайне досягнення завдячує Канадійський Балет передусім своїй мистецькій директорці Сіллі Франка, здібним і завзятющим у своїй праці танцюристам та невеликому гуртові прихильників балету в Канаді. Канадійський балет ще дуже молоденький, йому всього п'ять років, але в його ряди стали вже більше або менше заавансовані танцюристи, які студіювали клясичний балет у школах Ванкуверу, Вінніпеґу, Оттави, Монтреалу й Торонта. Навчання в ньому, хоча й стоїть на доволі високому професійному рівні, не спирається на балетній школі в такому розумінню як, наприклад, англійський Садлерс Велс, Королівський Данський Балет чи балет Большого Театру в Москві, де приймають учнів вже в сьомому році життя і безперервно виховують нові кадри балетних танцюристів.

Вишколювання клясичного танцю в Канадійському Балеті ведеться подібно, як у Садлерс Велс консервативною методою, яку у 199 віку увів до російського балету італієць Енріко Сешетті, з додатками новіших англійських танкових ідіомів, що вкупі дає російсько-англійський балетний стиль. Кожного року канадійський балет влаштовує турне по більших містах Канади й Америки і за свою напоЖегливу працю і мистецькі досягнення добуває щораз кращі позиції у балетному світі. Сілла Франка дбайливо і зі смаком складає програму вистав, включаючи туди різнородні жанри сценічного танцю, базовані на клясичній техніці. Звичайно, основними бувають балети старого репертуару, за ними йдуть новіші виразово-драматичного характеру і модерні театральні танці, часто до музики джезу. Цьогорічна програма більше обіцює і навіть більше провокує, як всі попередні. Сезон розпочали в листопаді м. р. в Монтреалю і його замкнуть в кінці березня, гостюючи десять тижнів у різних містах Америки.

Від 7-21 січня вистави йшли в Торонто. Прем'єру виповнили три балети, починаючи з легкого клясичного дивертизмент „Ле Рандеву" в хореографії Ештона, муз. Обера. Перша пара солістів Люї Смітс, що вповні заслугує на статус клясичної балерини ліричного характеру і її партнер Дейвід Адамс майстерно виконували клясичні „па", вдержуючи повноту форми і чистоту танкової лінії і не притінюючи їх балетною акробатикою. Кор де бале, хоча й танцював справно, не створював поетичної атмосфери справжнього балетного стилю. Молодим канадійським танцюристам не так то легко відчути духа романтики давніх балетів, не легко втілитися в півмітичні персонажі і піддатися чарові солодкавої любовної тематики минулої епохи. Вони танцюють у доволі плоскому пляні, без щирости, без прикметної клясичному балетові елеґанції й ноблесс. У цілості вистава виходить добрим механічним відтворенням, а не мистецьким перевтіленням. Свідома цих недоліків Силла Франка ставить у програму здебільша лиш частини старих балетів і це мабуть не тільки з огляду на обмежені можливості своїх танцюристів, але з уваги на сьогочасного глядача, якого перевтомлює монотонність і повторність майже безсюжетних танців минулого віку. Одначе для любителів балетної традиції є завжди в програмі теж такі безсмертні ціловечірні балетні вистави, як „Сильфіди", „Жизель", „Лебедине озеро", „Лускоріг" і т. п., в яких має можливість виявитися передусім перша пара солістів.

Хто цікавиться модерним мистецьким танцем, хто ознайомлений з танковим стилем Мері Віґман, Курта Йоозе, Марти Ґреґем чи Джозе Лимон, той може пережити глибоке зворушення в часі вистави „Дарк Еледжіс" в хор. Тудора, музика „Кіндертотенлідер" Г. Маглера, спів Й. Сімонс. В першій частині балету „Лямент" зображена розпач батьків по втраті своїх дітей, у другій „Резиґнація" — безвільне примирення з призначенням долі. Солісткою була Силла Франка, яка виявила не тільки цікаву танцювальну техніку, але передусім високорозвинутий драматично-акторський талант, з широким діяпазоном рухової, одначе не пантомімічної експресії. Музика Маглера служила тут тільки настроєвим тлом, текст пісні збуджував чуттєві струни душі, а танець пластичною мовою розкривав усю глибінь трагедії людської істоти. Вишневого і чорного кольору костюми, декорації, що в „Ляменті" давали візію бурею зрушеного пейсажу, в „Резиґнації" веселковим світанком розцвітаючий обрій, хоча й були надто реалістичні і в порівнянні з абстрактною темою танцю, складались у гармонійну цілість і залишили в глядачів незатерте враження. Канадійський Балет має у програмі декілька других танкових композицій подібного глибоко-психологічного характеру як, напр., „Ди леді он ди сі", „Ди фишермен енд гис совль" і інші. Цим творам прикметна хореографічна винахідливість, вони теж різняться від других танців своїм ритмом і малюнком.

Найбільшим успіхом в публіки, головно молодшого віку, втішається новий джес-балет „Пост Скріпт" монтреальського хореографа МекДоналда, що схоплює картини театральних закулісів після вистави. В цьому балеті весь ансамбль і його солісти щиро переживали свої ролі, при чому виявили високу технічну здисциплінованість, ідеальну синхронізацію рухів у групах та прекрасне відчуття ритму. Це як бо діти джезового сторіччя і все їх життя пронизнуте вітальністю приспішеного й обриваного темпа. Тематика балету, така собі, щоденна, їм теж дуже близька, густо перетикана невибагливим гумором, а малейька в ньому дія проходить безтурботно по лінії „тейк ит ізі". Солістами виступали С. Франка і молода українка Бетті Попович (про неї була стаття п. н. „Силюета балерини" в „Свободі" 16. 8. 1955). Її виступ був приємною несподіванкою для публіки, яка знала її з попередніх років як „шай літтль балет ґерль". Про неї писали тоді торонтські часописи, що вона 10 років вчилася в балетній школі у Ванкувері, була в групі модерного німецького хореографа Гайно Гайдена, дістала стипендію на продовження студій в Канадійському Балеті і після того її прийняли на постійно до кор де бале. Бетті Попович ступнево і певно підіймається на щораз вищі щаблі у своїй балетній кар'єрі, вона стає популярною й улюбленою зіркою канадійського балету. Вона має серіозну балетну освіту, щиру танкову інтуіцію, темперамент та почуття танкового гумору. Публіка з великим вдоволенням оплескувала її виступи в двох нових балетах „Пост Скріпт" і на еспанську тему „Ля Ллмада", викликала кілька разів перед занавісу та обдарувала китицями квітів. Бетті Попович на своєму 18 році життя є вже видатною солісткою балету і маємо підстави бажати їй стати балериною діонізійського типу модерного театрального балету на великих світових сценах в тому теж танцювати колись героїчну ролю в українському балеті в Театрі Опери і Балету в Києві.

Канадійський Балет гідно репрезентує одну з ділянок зростаючої культури Канади, що її будують талановиті й амбітні одиниці різних національних груп.

Марія Пастернакова

З ВІДЧИТОВОЇ ЗАЛІ

„Повстанчий рух в Україні і отаманія"

В рямцях щомісячних доповідей Нюйоркського Відділу ОбВУА в дні 16-го лютого ц. р. ґенштабу полк. Аркадій Валійський виголосив доповідь на тему: „Повстанчий рух в Україні в 1917 — 1922 роках і отаманія". Доповідач, старшина з освітою Академії Ґенштабу, з притаманною йому совісністю накреслив образ повстанського руху в Україні за визвольної війни та його тодішню ролю. Свої твердження ілюстрував історичними фактами та цитатами різних документів.

Короткий зміст доповіді такий:

У нас звичайно висловлюється про повстанців з 20-их рр. з неприхованим легковаженням, а то й призирством, вважаючи їх чинником наскрізь анархістичним і деструктивним. Одначе це неслушно, бо насправді так не є. — Повстанці взагалі можуть відіграти дуже важливу ролю, у кожній війні, головно у визвольній боротьбі, але це залежить від того, хто, де, коли і як користає з їхніх дій. Зокрема у визвольних змаганнях України вони таку ролю відіграли.

Повстанці, звані також партизанами, виступають в троякій формі: 1) диверсія одної держави проти другої. 2) диверсія нації проти державної влади (з політичних мотивів). 3) звичайна диверсія без ніякого політичного підложжя та ідеї, тобто бандитизм.

Історія вчить, що партизанка будує та руйнує. Часом вона навіть будує держави, як наприклад Юґославію в другій світовій війні. У загальному: партизанка може віддати дуже цінну прислугу правильній армії, якщо вона (партизанка) якслід зорганізована та ведена. — Про ролю партизанки висловився німецький військовий теоретик ось так: „Держава, що поруч правильної армії користується у війні також партизанкою, має великі шанси у боротьбі проти ворога, який партизанки не має. — Одначе загальне узброєння народу може спричинити шкоду так одній, як і другій воюючій сторонам".

Большевицький генеральний штаб спершу студіював основно український повстанський рух, одначе занехав цього у зв'язку з доктриною Сталіна („ворога побивати на його ж власній території"). Проте, в часі другої світової війни той самий Сталін звелів організувати та вжити партизанку проти німців.

Реально фізична боротьба українців пішла двома дорогами: воєнними діями правильної Дієвої Армії та диверсійними наскоками повстанців, вірніше повстанських отаманів.

Якщо річ іде про характеристику повстанського руху в Україні та їхню співпрацю з Державною владою і реґулярною армією, то треба мати на увазі ось такі 3 періоди: 1) від 1917 до початку 1919 року. 2) від початку 1919 року до кінця листопада 1920 р. 3) від кінця листопада 1920 р., тобто під большевицькою окупацією. Завдання партизанських відділів у співдії з правильною армією: дезорганізувати ворожу владу та запілля ворожої збройної сили, зокрема нищити залізниці, мости та взагалі всі засоби комунікації, нападати на тилові споруди, головно постачання то-що. Щоб такі підривні дії могли осягнути бажані й доцільні успіхи, вони мусять бути координовані з діями правильної армії. — Для відповідного виконання цих завдань, партизани повинні бути спеціяльно вишколені. При цьому вишкіл партизанських бійців та командирів мусить бути куди основніший та всесторонніший, як вояків і старшин правильної армії. Доповідач ширше зупинився над прикметами, що їх повинні мати повстанці і їх командантн.

Творенню повстанських відділів в Україні сприяв передусім той факт, що в часі після першої світової війни майже все населення мало зброю. Кожне село мало повно всілякої зброї до гармат включно. І майже кожне село організувало повстанчі відділи, що спершу були призначені для самооборони. — За гетьмана такі відділи творилися для поборювання сумної пам'яти „карательних отрядів". — Якщо мова про перший період (1917 до початку 1919 р.), то в тому періоді повстанчий рух виявив себе здебільшого, як явище наскрізь неґативне. — Тодішні повстанчі отамани — це були здебільша люди не тільки без військової, але й загальної освіти, які зовсім не надавалися на провідників партизанки, а дуже часто в ряди повстанців поруч ідейних одиниць попадали авантюристи та навіть злочинні елементи. З тодішніх отаманів слід згадати ось такі прізвища: Григоріїв, Зелений, Хименко, Козур, Туз. — Доповідач подає в тому місці характеристику деяких з них, а зосібна:

1) Григоріїв, колишній штабс-капітан царської армії, експонент боротьбістів, здібний організатор. Він провів на Херсонщині вдатну акцію проти Добровольчої Армії, а відтак проти французів в Одесі, все те у співдії з большевиками. В 1919 р. зірвав з ними, одначе до Директорії не приєднався. Згодом подався на Лівобережжя та втік до Махна. Там його застрелили. Його неперебірчиве амбіціонерство й демагогія знайшли вислів у видаваних ним „Універсалах до Українського Народу". — Тут доповідач зачитує зміст одного такого „універсалу", який кінчиться словами: „Український Народе, бери владу в свої руки! Нехай живе Влада Трудящих!"

2) Зелений, колишній вчитель з Триліля, член партії соціял-демократів незалежників. — Він зорганізував великий повстанчий відділ, що в восінному часі нараховував понад 30,000 чоловіків. — Його відношення до Дієвої Армії було хитке та в різних часах різне. В часі протигетьманського перевороту він помагав здобувати Київ. Одначе не видержав довго в льояльності до української влади, тільки тому, що вона не дозволила була його бійцям „погуляти".

3) Хименко — заатакував у січні 1919 р. Дієву Армію. Також повстанські загони отаманів Козуря й Туза нападали й грабували обози Дієвої Армії. І саме такі отамани — це була трагедія нашої визвольної боротьби.

У другому періоді, тобто від середини 1919 р. до кінця листопада 1920 помітне деяке покращання у внутрішній організації повстанців і в їхньому відношенні до української влади й Армії. — Повстанці беруть організовану участь у боротьбі за українську державність. Про це згадує ген. Сальський та виразно стверджує, що повстанці не рідко помагали Дієвій Армії в її оперативних діях. — Вони спершу кооперували з Денікіном, одначе швидко розкусили його загарбницькі наміри щодо України й зараз же звернулися проти нього та вкінці спричинилися в значній мірі до розвалу його армії. Це признав сам Денікін у своїх спогадах. — Зрештою, Денікін намагався після відходу повстанців від нього порозумітись з ними та вислав для цього полк. Перевалова, одначе з цього нічого не вийшло. Про покращання відношення повстанців до влади УНРеспубліки є також згадка в документах червоного штабу.

З того періоду заслуговують на згадку такі факти з 1920 р. Головне командування Дієвої Армії проголосило 75 прізвищ повстанчих отаманів, які діяли на Україні та кооперували з Дієвою Армією. Між ними знаходиться сот. Лютий-Лютенко, що тепер перебуває в Ню Йорку і є членом ОбВУА. Тоді вважали його „початкуючим" отаманом. — Командуючий большевицьким фронтом Антонов-Овсієнко у своїх рапортах Ленінові писав про появу на терені боїв „петлюрівських банд", тобто повстанців.

Загально відомо, що отамани: Зелений, Тютюнник, Волинець, Сокіл, Шепель та інші боролись проти большевиків, а деякі з них узгіднювали свої виступи з діями Дієвої Армії. — Під час походу на Київ З'єдинених Українських Армій в серпні 1919 р. Зелений розбив одну червону бриґаду біля Білої Церкви, чим спричинився у великій мірі до успішного висліду згаданого походу. — До таких отаманів слід зарахувати Ангела, що кооперував з СС-ами. В цьому періоді Дієва Армія одержувала допомогу від частин УГА. На Херсонщині був під той час організований „Центральний Повстанчий Комітет", що мав за завдання сцентралізувати повстанський рух. У 1919 р. прибув сюди також Гулий-Гуленко. — До групи Тютюнника в тому часі прибув сот. Мелешко, тепер також член Відділу ОбВУА.

Слід згадати також про Махна, якого „армія" налічувала одного часу 45,000 піхотинців та 18,000 кіннотчиків. — Він був анархістом та не мав одної лінії. Раз воював по стороні білих проти червоних, то знову навпаки. До українського повстанчого руху він не мав ніякого відношення. Проте проф. Дубровський величає його в своїй книжці, як українського національного героя, що не знаходить підстав в історичних фактах.

Згадані співдії повстанців з Дієвою Армією були явищами спорадичними. — Уряд УНР не вспів наладнати відповідний зв'язок з повстанцями та довести до координації їхніх дій з правильною армією. — У Кам'янці на Поділлі створився був щоправда також Центральний Повстанчий Комітет під проводом Петренка. Але це була організація партійна і не виявила ніякої діяльности.

Вина за всі ті недоліки паде так на уряд УНР, як і на повстанчих отаманів. — Уряд здебільшого не цікавився повстанчим рухом та не доцінював його значення. Не краще було під тим оглядом відношення Головного Командування. Не всі начальники Оперативного відділу мали для повстанців відповідне зрозуміння. Так, наприклад, в Штабі Головного Отамана начальником згаданого відділу, був полк. Долежаль, який, як кол. старшина австрійського ґенштабу, на повстанчих справах взагалі не визнавався.

Вже в часі проти ґетьманського повстання Директорія зробила під тим оглядом велику помилку. Тоді проголошено загальну мобілізацію, хоч кадри армії були надто малі, щоб змогли прийняти всіх мобілізованих. І тоді багато не прийнятих пішли в степи та створили повстанчі відділи, а то й грабіжницькі банди.

У третьому періоді (від кінця листопада 1920 р.) дії повстанців були дуже припізнені з причини ворожої окупації. — Про ці дії маємо тільки посередні відомості, що походять з ворожих документів. Прелеґент ширше спиняється над повстанчими відділами, що їх організували державні чинники. Він доходить до такого сміливого висновку:

Наша визвольна боротьба не увінчалася успіхом не тому, що наші сили були значно менші від ворожих, бо самих повстанців на Україні було понад 300,000. — Причиною поразки був брак координованої співдії повстанців з Дієвою Армією.

В дискусії забирали слово сот. Іван Лютий-Лютенко (кол. повстанець), сот. Мелешко (також кол. повстанець), Борис Ржепецький, д-р Микола Галій, майор Павло Шпірук, майор Захар Івасишин, полк. Богун Де-Лапре і Гончар (кол. повстанець). Більшість дискутантів подавали цікаві подробиці з історичної доби рр. 1918—21, коли в Україні діяв повстанський рух.

І. К.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шикаґо, Ілл.

Академія - Концерт в честь Т. Шевченка.

В просторій залі школи ім. Шопена при Райс стріт, відбулася в неділю 3 березня ц. р. величава Академія - Концерт в честь Т. Шевченка, що завдяки поодиноким виконавцям, а передусім співучасті Ансамблю Українських Бандуристів (Гр. Китастого) — група з Дітройту — пройшла з повним моральним і матеріяльним успіхом.

Свято відкрив коротким вступним словом інж. Б. Вілинський, а згодом, після відіграння Ансамблем Шевченкового „Заповіту", з доповіддю на тему „Поетична майстерність Шевченка" виступила п-ні В. Гришко-Дзюбинська. Доповідачка, спираючись передовсім на працях українських шевченкознавців в краю (М. Рильський, Булаховський, акад. Ф. Колесса, М. Шаґінян), подала цікаву аналізу особливостей поетичного стилю Шевченка, ілюструючи свої висновки відповідно дібраними цитатами. Доповідь п. Дзюбинської, втримана в популярно-науковому стилі, помітно відрізнялась від стандартних промов, звичайно виголошуваних під час Шевченківських академій.

В мистецькій частині академії, приявні почули дві деклямації (вміло підібраний монтаж з лірик Шевченка — в інтерпретації п-ні Е. Кулик, та І. Матулка — „Буває в неволі іноді згадаю" (Т. Шевченка), а теж сольоспіви п-ни Т. Матійців, та Ю. Клюковської, що в фортепіяновім супроводі проф. В. Шутя відспівали ряд композицій до слів Шевченка. Між ними була одна композиція проф. Шутя „У неділю та раненько" — слова Шевченка.

Окремою точкою програми була добре виведена інсценізація Шевченкової „Тополі", яка принесла заслужені оплески передовсім виконавцеві головної ролі — молодій і талановитій співачці, а при тім з очевидними драматичними уздібненнями — п. Л. Романенко - Венславській. Режисером інсценізації, що в ній участь приймали теж пп. Л. Черниш, М. Хамів, І. Матолко і М. Орлич), — була мистецька керівничка театру „Нова Сцена" в Шикаґо п-ні Е. Кулик. На закінчення Академії виступив Ансамбль Українських Бандуристів, який відспівав кілька історичних дум та народних пісень, здобуваючи при кожнім співі бурю оплесків. Мистецький керівник Ансамблю п. Гр. Китастий, звертаючись до присутніх за необхідною матеріяльною підтримкою хору для дальшого виконування його важливої місії, мав нагоду переконатись, як громадськість оцінює його невсипущу - високомистецьку працю над Ансамблем, який мусить важко змагатись за своє дальше існування. На закінчення відспівано національний гимн, а в перерві, на заклик інж. Білинського складено пожертви на українські наукові інституції на чужині (УВАН і НТШ).

Організатори Академії - Концерту був Громадський Координаційний Комітет. Велика участь громадян у січневих святкуваннях, організованих цим же Комітетом, і приявність понад 1000 осіб на Шевченківській Академії, доказує, що праця Громадського Координаційного Комітету має признання і що за ним стоїть поважне число українського громадянства.

М. П.

Український Музичний Інститут — Р. Шуманові

Вслід за концертом, присвяченим В. А. Моцартові з нагоди 200-ліття його народин, учні Українського Музичного Інституту в Ню Йорку влаштовують окремий концерт з творів. Шумана з нагоди століття його смерти.

Концерт відбудеться в суботу, дня 23 березня 1957 о год. 7 вечора в залі Літературно-Мистецького Клюбу. Участь візьмуть молоді піяністи: Лідія Рудницька (кляса О. Чипак, Пассейк), Оксана Струк (кляса Р. Савицького, Филаделфія), Марта Шлемкевич (кляса Р. Савицького, Ню Йорк), Марта Чапельська (кляса Е. Чапельської, Ню Йорк) та співачка Людмила Ярошенко (кляса І. Приймової, Ню Йорк). Крім того на концерті будуть виголошені коротенькі доповіді про життя й творчість Р. Шумана, які прочитають учні історії музики (кляса І. Соневицького, Ню Йорк), а саме Рома Даниш, Ляриса Ганущак, Любомир Крушельницький, Тетяна Осадца і Дарія Якимів. Подробиці будуть подані в програмках.

Ігор Соневицький.

● **Совєтське радіо** повідомило, що Московська міська управа ухвалила збудувати на т. зв. Ленінських горах, на південний захід від Москви, мешкальні доми з „кількасотма новими помешканнями". В кожній совєтській п'ятирічці „плянується" масове житлове будівництво, але з кожним роком житлова проблема в СССР гіршає.

● **Жидівська родина Мелвін Б. Елліс** втекла зі стейту Массачусетс на Флориду, де просить признати їй право азилю в губернатора Лероя Коллінса. В Массачусетсі мати адоптованої цією родиною 6-річної католицької дівчинки Гілди МекКой хоче судово відобрати свою дитину, щоб її не виховували в жидівській релігії.

● **У Лісвені**, в північній Франції, вибухнув газ в копальні вугілля. Десять вуглекопів згинули, а багато ранених

У Мюнхені відбувається 4-та Сесія Української Національної Ради

(Закінчення зі стор. 1-ої)

ністю якої користуємося, та американського народу, як того, що веде перед в боротьбі за священні права націй і людини, а там для усіх друзів наших і союзників за залізною заслоною, заступлених тут через своїх представників, — народів, які подібно до українського, борються за свій національний ідеал. Не поминув у своєму привітанні, урядуючий голова українського громадянства, заступленого поза представниками фракцій та ще через представників церковного, наукового і громадського життя. Споминув і тих, що на протязі останнього часу відійшли з рядів Української Національної Ради. Короткими словами з'ясовує „дев'ять років в умовинах еміграційної дійсности", нав'язуючи до соціологічних та біологічних законів, що відбилися на нашому державно - політичному житті. Та проте, всупереч тим законам, УНРада не тільки існує, а ще й діє, маючи свою життьову силу в ідеї традиції (ДЦ УНР) й ідеї концентрації політичних сил, діючих на еміграції, ідеї консолідації, а не коаліції, коли засадничі справи української політики вирішуються домовленням між партнерами. Відступлення від тих двох принципів означувало б, на думку проф. Гловінського, не тільки послаблення державницької позиції української еміграції, але було б початком розвалу того, що з таким трудом вдалося зберегти і що виправдало себе в практичному застосуванні.

Закінчуючи свої слова, проф. Гловінський покликує до слова Президента УНР в екзилі д-ра Степана Витвицького.

„Коли починаємо четверту Сесію УНР — над нами чути пошум крил історії . . . — починає свою промову д-р Витвицький — бо завтрішнього дня минає саме сорок років від постання Української Центральної Ради — першого українського парляменту, на долю якого впало завдання відбудови Української Держави . . . " Переходячи замітніші моменти української державности та хроніки 1917 року, д-р Витвицький нав'язав до міжнародної ситуації, стверджуючи силу ідеї, яка об'єднує всі українські політичні групи. Підкреслив вагу моральної сили Української Народної Республіки, що мимо терору окупанта на Батьківщині, править мільйонами українських душ по обох боках залізної заслони, а „ДЦ УНР у сучасний момент це не тільки символ, а живий і діючий фактор національного життя, і хоч не розпоряджає він сотнями дивізій, многолюдним апаратом адміністрації, судами та мільярдовими бюджетами, до нього повертаються очі українських людей . . . як до носія їх державної традиції — народові найсвятіших і найдорожчих. І він „виконує свою функцію не тільки своєю дією, але самим своїм існуванням".

Ствердивши, що делеґат УССР, який є тільки представником і слугою московської окупаційної влади не має права репрезентувати Україну на форумі ОН, та що справжнім репрезентантом українського народу і речником його волі надалі залишається леґальний Український Державний Центр, тепер в екзилі, д-р Витвицький звернув увагу на силу українства на рідних землях, і на змагання всіх верств українського народу на всіх ділянках за повне буття нації, висловлюючи віру в перемогу української волі над брутальною тиранією неправди і насильства. Стверджуючи далі процес інтеграції, століттями відірваних від себе частин народу, д-р Витвицький висловив переконання, що не повторяться вже ніколи болючі досвіди минулого та що буде тільки одна Україна, державна і соборна!

Велику частину своєї промови присвятив Президент розглядові міжнародної політики і питання здобуття українській визвольній справі якнайбільше союзників у боротьбі з Москвою. Д-р Витвицький сказав: „ми хочемо від західнього світу моральної підтримки, в першу чергу хочемо заяви, що той світ стоїть за визволення й незалежність поневолених большевицькою. Москвою народів". Що до врятування миру, то д-р Витвицький висунув твердження, що його „забезпечить єдино повна ліквідація большевицької диктатури і повний розгром російського імперіялізму та обмеження Росії до її етнографічних границь". Відносно консолідації Президент підніс таке: „не минаймо одні одних, а почнім з собою розмовляти, бо розмова є зав'язком спільноти. Навчімось підходити один до одного з найвищої точки, цебто з пункту справжньої пошани, а не з площини підозри і зневаги, а тоді зможемо собі подати руку як брат братові. Політичну одностайність мусить попередити створення атмосфери доброї волі і доброзичливости. Консолідація українських політичних партій мусить спертися на консолідацію українських душ".

Закінчив свою промову президент УНР такими словами: „Стоїте, ВШ Члени Української Національної Ради перед важливими постановами. Несете на собі відповідальність на міру історичну... Не прив'язуйте стільки ваги до писаних букв і постанов, що до живого діла... Нехай Бог осінить Вас правдою, мудрістю і братньою любов'ю, щоб Ви могли стати одностайно на службу народові... Про те Вас просить Україна. Я вірю, що Ви послухаєте Її голосу і що буде в нас одна воля, одна думка та одне діло..."

На читанні привітів, що наспіли на сесію — закінчено урочисту частину IV. Сесії після полудня 16-го березня. Після перерви почались ділові наради, які проходять досить бурхливо. Під час першого ділового засідання вийшли були із залі нарад представники фракції УРДП, які відчули обиду в одній заяві представника УСП проф. П. Феденка. На одному з чергових засідань не появилась фракція УСП, відчуваючи обиду у виступах проти неї пресового органу УРДП. В нарадах багато перерв, що їх представники поодиноких угрупувань завзято використовують для „приватних розмов". Сесія робить враження справжнього, державного парляменту.

Є. Мацях

● **Канадійський** прем'єр-міністер Луїс Ст. Лоран висловив співчуття філіппінському урядові і народові з приводу трагічної смерти президента Рамона Маґсайсая.

БЕРЕЗНЕВІ ДНІ НА ЗАКАРПАТТІ

(Закінчення зі сторони 2-ої)

Уперше, здається, в історії українці мали змогу здобути основніше знання про життя на Карпатській Україні, про її минуле і сучасне. В низці праць, розвідок і статтей висвітлено історію цього клаптика великої української землі, доказано українськість її мадяризованого, русифікованого і потому чехізованого населення. Вперше назва Карпатської України появилася на сторінках світової преси — провідних чужоземних газет і журналів.

Українці Львова вичікували кожного дня нетерпляче появи своїх щоденників „Діла" і „Нового Часу", що, крім телеграм і повідомлень, приносили вичерпні репортажі своїх спеціяльних кореспондентів, висиланих до Ужгороду, потім Хусту, до Праги, Берліну і Відня. Вичікували, бо вже самий вихід часописів з повідомленням про події в Карпатській Україні був подією. З далеких сіл до Львова приїздили спеціяльні посланці — сільські хлопці, щоб привезти ще того самого дня газети для своїх односельчан. Сільські молочарки, замість вертатися додому, продавши молоко, чекали пополудневих годин, щоб узяти з собою газети з новими вістками із Карпатської України.

Віденський арбітраж, віддання мадярам українського Ужгороду, прийняли українці західніх українських земель з болем і обуренням. Це був перший прорив в інколи надто прихильному ставленні до Німеччини галицького громадянства. Другий, куди сильніший, прийшов у березні 1939 року, після згоди Гітлера на окупацію Карпатської України мадярами. Він протверезив багатьох і дав водночас осторогу не покладатися в майбутньому на Німеччину.

В ці тривожні місяці постав і розвинувся серед українців своєрідний культ Карпатської України. Найменша з українських областей стала символом цілости. Бажання боротися за створення незалежної соборної України українська молодь почала реалізувати в збройній боротьбі за Карпатську Україну. Справа Карпатської України ставала неначе початком — гаслом за визволення всієї України.

Урочистий день проголошення незалежности Карпатської України карпато-українським соймом в дні 14 березня 1939 року став загальноукраїнським святом. Це ж знову по 20 роках Срібна Земля об'єдналася „воєдино" з усіма українськими землями, під українським прапором, під Володимировим тризубом.

Тим болючіший був удар, що прийшов після урочистих хвилин. Він струснув західньо-українським громадянством до глибини. Не було, здається, хати де б не плакали, не було, мабуть, українця, що не затиснув би рук на вістку про те, що Хуст зайнятий, що карпато-український уряд іде на еміґрацію, що хоробрий спротив Карпатської Січі, в рядах якої були теж уродженці Галичини й Волині, ліквідує ворог криваво і жорстоко.

Б. Кравців

● **Обидві палати Конґресу** одночасно прийняли резолюцію, в якій висловлено жаль з приводу трагічної смерти президента Філіппін Рамона Маґсайсая. Уряд ЗДА вишле свого представника на похорон Маґсайсая, який відбудеться в Манілі у п'ятницю 22-го березня.

ТАРЗАН, ч. 3835. Містифіковане зникнення.

EAGER FOR VENGEANCE, TARZAN AND PHIL TOLL PURSUED THE PIRATE AVED THROUGH TREACHEROUS SEAS.

"HURRY!" EXCLAIMED THE APE-MAN. "HE JUST DISAPPEARED 'ROUND THE COVE!"

TOLL'S MEN TRIMMED THE SAILS FOR MORE SPEED, BUT WHEN THE CRAFT ROUNDED THE BEND AVED'S VESSEL WAS NOWHERE IN SIGHT!

Жадні помсти Тарзан і Філ Толл здоганяли пірата Ейвда по зрадливому морю.

— Поспішаймо! — вигукнула мавполюдина. — Він саме тепер сховався за затокою!

Люди Толла реґулювали нахил вітрил для більшої швидкости, та коли їх корабель об'їздив заги, корабля Ейвда вже не було видко!